

Lőrinczy György:
TISZTELET A HŐSNEK!

A magyar szabadság napja már leáldozott, a diadalmas csaták riadója elhalt a nagy csöndességben, ami a bosszúra következett. A szép, ragyogó Magyarország olyan volt, mint a néma ember, aki még a lélegzetét is visszafojtja, mert attól fél, hogy meglátják, hogy él. Az aradi tizenháromat már elárkolták, a szabadsághősök túl a tengeren, hontalan bujdosók, mint az üldözött vadak kerestek egy-egy békés tanyát, ahol sorstépett fejüket álomra hajthassák. Csönd borult az országra, a halálnak, a rémületnek iszonyú csöndje.

Talán akkor dalolta a költő is szomorú nótáját, megijedve a nagy csöndességtől, ami olyan volt, mint a temető csöndje.

Édes hazám! Hova lett a jó kedved?
Az a híres, rózsapiros örömed?
Tán elment a zöld erdőre vadrózsának,
Vagy ki, a szabad mezőre, kis madárnak?...

Elment, el, Aradra, az Új-épületbe, tengeren túlra. A költő dalára nem volt, aki feleljen. A nemzet hallgatott.

De a győztesek mulattak, persze. A megnépesült börtönök rostélyai alatt, a vendéglők mulató termeiben áldomás pohárt üritgettek. A nemzeti temető fölött ültek halotti tort. A magyar várak és városok tele voltak idegen katonasággal s az utcákon mindenfelé fegyver és láncsörgés hallatszott. A vendéglőkben, korcsmákban, mulatóhelyeken, ahol azelőtt a magyar világ idején a sarkantyús, panyókás magyar daliák vígan járták a toborzót, a palotást, a verbunkost, a csárdást, most német nótákat daloltak a gondtalanul mulató, győzelemittas osztrák tiszték.

Bajaházán, a kis vidéki városkában is egész ezred katonaság volt beszállásolva. Az ezred tisztjei, csupa bécsi és felső-ausztriai német fiú, esténként rendszeren a városi nagy vendéglő étkező termében gyülekeztek össze, koccintani a császár egészségére...Meg aztán eldicsekedni a levert magyar szabadságharc emlékeivel. No, nem sok dicsekedni valójuk lehetett, azt hiszem.

A hosszú asztalt véges-végig ülték. Folytonos kard- és tányércsörömpölés hallatszott s néhány gondtalan kacagás, ami föl-fölhangzott a pajkos katonatréfák nyomán. A tisztéken kívül alig volt néhány ember a teremben. Az egyik sarokban három bús magyar iddogált, összedugott fejjel, halkán susogva. Bizonyosan olyasmiről beszéltek, amit nem lett volna jó hangosan elmondani – most ebben a társaságban.

A tiszték asztalának hátat fordítva, a szomszéd asztalnál egyedül egy bozontos fejű ember ült. Onnan, a tiszték asztalától nem is látszott az arcából semmi, a ruhája kopott, gyűrődött, a fején kis, sűrű göndör fekete haj, olyan, mintha már Isten tudja, mikor látott volna utoljára fésűt. A mulató katonatiszték rá sem néztek s az idegen nyugodtan, csöndesen vacsorálgatott.

A harci kalandokat beszéltek a tiszték tovább, vígan mulatozva. Kivált egy szőke pofaszakállas főhadnagy vitte a szót, éppen a göndör hajú idegen háta mögött. Egyszer beszéd közben valami közbeszólás miatt mérgesen csapta le a kést, villát a tányérjára s nagyot ütött az asztalra az öklével.

– Úgy volt, ha mondom! Most is őrzöm azt a kettétörött kardot.

– Temesvárnál? – kérdezte csöndesen egy kapitány.

– Ott, az erdőben. Az a dühös vadmagyar valami huszadmagával támadt a szakaszomra, alig volt mellettem öt ember. Ő főhadnagy volt a honvédeknél, én tiszthelyettes. Igaz, hogy már akkor csupa vér volt, de azért vagdalkozott, mint az őrült. Feléje suhintottam, de a következő pillanatban a kardom kettétörött. Fegyvertelen kézzel rohantam rá s úgy csavartam ki a kezéből a kardot...

Az idegen a szomszéd asztalnál fölállott és csöndesen odalépett a katonatisztek asztalához. Sápadt volt, csak a sebek nyoma pirult ki arcán, mint valami tűzből való barázda. Meghajolt a főhadnagy előtt.

– Kondorossy István vagyok – szólt halkán. – Itt lakom a szomszéd János-pusztán. Egy évvel ezelőtt honvéd-főhadnagy voltam.

A tiszték kíváncsian fölállottak. Az osztrák főhadnagy elhalványodott, zavartan hebegett:

– Steinkugel főhadnagy...

Aztán nagy csönd következett. Majd megint Kondorossy kezdett beszélni, halk, reszkető hangon, messziről nyugodtnak látszott, de így, amint szembenézett a tisztekkel, csupa izgalom volt az egész ember. Az ajka idegesen megrándult.

– Az a honvéd főhadnagy, akiről a főhadnagy úr az imént beszélt, én vagyok. Huszonkét sebbel vittek be a temesvári csata utána kórházba. De honvédfőhadnagyi becsületszavamra mondom, hogy ez az úr hazudott.

Az utolsó szót már kiáltva ejtette ki s a főhadnagra mutatott. A tiszték fölugráltak az asztal mellől és körülfogták őket. Steinkugel főhadnagy a kardjához kapott. De jóformán még oda sem ért a markolathoz, mikor hátulról valaki a vállára tette a kezét. A főhadnagy hátrafordult. Werther, az öreg ezredes állott mögötte.

– Steinkugel főhadnagy! – kiáltotta az ezredes olyan hangon, mintha künn, a gyakorlóterén az ezredet kommandírozná –, ön rögtön hazamegy és további rendelkezésig szobafogságban marad. Egy-kettő, mars!

És a kezével odamutatott az ajtó felé.

Olyan síri csönd lett a teremben, hogy a légy dongása is meghallatszott volna. A tiszték szinte sóbálvánnyá válva, meg se moccantak, csak álltak az asztal körül, mintha a lábuk a földbe gyökerezett volna. Steinkugel főhadnagy fejére vágta a tiszti csákóját, összeütötte a bokáját, tisztelgett az ezredes előtt, aztán a fejét lehajtva, ingatag léptekkel indult ki, az ajtó felé.

Mikor az ajtó bezárult mögötte, akkor az öreg Werther ezredes odalépett Kondorossy főhadnagyhöz, hangosan beszélt, hogy az egész társaság meghallhatta.

– Amit Kondorossy úr mondott, szórul-szóra igaz. Az is igaz, hogy Steinkugel hazudott. Kondorossy honvédfőhadnagy szemem láttára úgy harcolt Temesvárnál, mint az oroszlan s a kardot csak a kórházban vettük el tőle, mikor már a nagy vérveszteségtől elájult. Mikor magához tért, én voltam a legelső, aki a kórházban meglátogattam. És azt mondtam neki: főhadnagy úr, azért jöttem, hogy meghajoljak az ön hősiességének előtt. Igaz-e, Kondorossy úr?

– Igenis, igaz, ezredes úr.

Az ezredes az asztalhoz lépett s fölvetett onnan két teli poharat. Az egyiket odanyújtotta Kondorossynak, a másikat magasra emelte és mint a harci jelszót, odakiáltotta a tiszteknek:

– Uraim! Koccintsanak velem a hős egészségére!

Az ezredes katonás parancsolatjára a poharak összecsendültek.

Egy öreg kapitány akkor tétova hangon közbeszólt:

– Hát Steinkugel főhadnagy?...

– Egy hét múlva már nem lesz főhadnagy – felelte határozottan az ezredes.

Még el sem telt a hét, mikor már beváltotta szavát. Steinkugel főhadnagy három nap múlva polgári ruhában, a bajaházai vasútállomáson jegyet váltott Bécsig. Az állomásra senki sem kísérte ki. Egyedül ült be a másodosztályú kocsiba, ahol Bécsig elég ideje volt gondolkozni rajta, hogy hazugság révén még senki sem lett hőssé!

1901/27.